

Josip Šimić

Filozofski fakultet Družbe Isusove, Vrbanićeva 35, HR-10000 Zagreb
josip.simicl@zg.t-com.hr

Kultura i inkulturacija u učenju i djelovanju Katoličke crkve od II. vatikanskog sabora¹

Sažetak

Autor podrazumijeva činjenicu da su Crkva i kršćanstvo nastali, razvijali se i širili u ozračju grčko-rimske ili helenističke kulture u koju su, navješćujući vjeru u Krista, Otkupitelja i Spasitelja, unijeli određene sastojke tadašnje židovske (biblijske) kulture, omogućujući tako razvoj europske kulture. U misionarskom djelovanju, posebno nakon otkrića Amerike, Crkva susreće i prihvaća i druge kulture. U novom vijeku Crkva sve više postaje svjesna važnosti tih kultura, da bi počevši s II. vatikanskim saborom (1962.–1965.) počela govoriti o pluralizmu kultura, o važnosti autohtonih kultura trećeg svijeta, tražeći načine kako ih plodonosno povezati s navješćajem Evanđelja. Autor iznosi kako Crkva u dokumentima II. Vatikanskog Sabora, posebno u pastoralnoj konstituciji Gaudium et spes, naširoko govori o kulturi (br. 4–10 i 53–62), prihvaćajući također činjenicu pluralizma kulturâ. U spomenutoj saborskoj konstituciji susrećemo definiciju kulture u br. 53. Govoreći o poslije-saborskom govoru Crkve o kulturi, autor analizira različite papinske dokumente i govore poslije II. vatikanskog sabora, dokumente različitih vatikanskih ureda, kao i one biskupa iz Latinske Amerike. Autor posebno analizira crkveni govor o problematici kulture i inkulturacije u navješćaju vjere, želeći pokazati kako je Crkva u svojem djelovanju nakon Sabora susretala i prihvaćala nove izazove, posebno antropološki pristup kulturi i inkulturaciji, koji su je poticali da još jasnije progovori o kulturi, o pluralizmu kultura, i o inkulturaciji vjere na kraju dvadesetog stoljeća.

Ključne riječi

akulturacija, crkva, evangelizacija, inkulturacija, kateheza, kultura

Uvod

U svom djelovanju kroz dvije tisuće godina Crkva je polazila, s jedne strane, od europske klasične kulture a, s druge strane, susretala je kulture naroda u Južnoj Americi, Africi i Aziji i drugim krajevima trećeg svijeta. Navješćaj vjere ili Evanđelja odvijao se uvijek u susretu različitih kultura. Primjer inkulturacije imamo u našoj hrvatskoj crkvenoj povijesti u tisućljetnoj tradiciji glagoljaškog bogoslužja, koje se već preko 400 godina služilo knjigama tiskanim glagoljicom na staroslavenskom (starohrvatskom) jeziku.

1

Kratice koje susrećemo u tekstu:

AAS = *Acta Apostolicae Sedis*, Commentarium officiale, Rim 1909.–.

CELAM = Consejo Episcopal Latinoamericano.

EV = *Enchiridion Vaticanum*, Documenti ufficiali del Concilio Vaticano II e della Santa Sede, EDB, Bologna 1966.–, 1.

Insegnamenti = Pavao VI., *Insegnamenti*, Tipografia poliglotta Vaticana, 1963.–1978., 16 sv.

Insegnamenti = Ivan Pavao II., *Insegnamenti*, Tipografia poliglotta Vaticana 1979.–2005., 27 sv.

OŽ = *Obnovljeni Život*, Časopis Filozofsko-teološkog instituta Družbe Isusove.

VDSB = *Vjesnik Dakovačke i Srijemske biskupije*.

Već prije više stoljeća bilo je misionara poput Mattea Ricci, Roberta De Nobili, Bartolomea De Las Casas i drugih, koji su shvatili da put navještaja Evandjelja ide preko poštivanja i prihvaćanja kulturnih danosti koje su u tim zemljama i krajevima zatekli. II. vatikanski sabor i brojni kasniji dokumenti i izjave Pavla VI. i još više Ivana Pavla II., govoreći o evangelizaciji i katehezi, posebno su naglašavali važnost ispravnog susretanja i prihvaćanja različitih autohtonih kultura u procesu, koji je krajem 19. st. nazvan akulturacijom, a danas ga nazivamo inkulturacijom. Ovaj rad želi osvjetliti i analizirati pristup učiteljstva Katoličke crkve našem pitanju na II. vatikanskom saboru i nakon njega.

1. Crkvene definicije i opisi pojma 'kultura'

Crkva je na II. vatikanskom saboru u konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu ponudila definiciju, koja jako dobro usklađuje dvije dimenzije kulture, klasičnu i antropološku:

»Općenito riječ 'kultura' označuje sve ono čime čovjek izgrađuje i razvija mnogostruke svoje duševne i tjelesne darove te nastoji da spoznajom i radom sebi podvrgne svijet; čini sve čovječnijim društveni život, i to u obiteljima kao i u cijelom građanskom društvu, moralnim napretkom i napretkom institucija; konačno, tokom vremena izražava, saopćuje i čuva u svojim djelima velika duhovna iskustva i težnje da služe napretku mnogih, dapače i cijelog čovječanstva. Prema tome, ljudska kultura sadrži nužno povijesni i socijalni aspekt te ta riječ često poprima sociološko, pače i etnološko značenje. U tom se smislu govori o više kultura.«²

Ova definicija uključuje humanističke i sociološke, normativne i opisne vidove same kulture, pružajući temelj za istraživanje i kulturno djelovanje.

Papa Pavao VI. 1975. upozorava da rascjep između vjere i kulture otkriva potrebu evangelizacije suvremene kulture:

»Nema sumnje da je rascjep između Evandjelja i kulture drama našeg vremena, kao što je bio slučaj i u drugim razdobljima. Treba stoga da se sve poduzme u smjeru plodne evangelizacije kulture, odnosno još točnije rečeno kulturâ.«³

Ivan Pavao II. u različitim je prigodama progovorio o kulturi pružajući vrlo važne definicije same kulture. U govoru na sveučilištu u Coimbri, 15. svibnja 1982. on naglašava:

»U prošlosti, kada se je nastojalo definirati čovjeka, to se skoro uvijek činilo pozivajući se na razum ili na slobodu ili na govor. Suvremeni napredak kulturalne antropologije i filozofije pokazuje da se može ostvariti jedna definicija, ne manje precizna, o ljudskoj stvarnosti pozivajući se na kulturu. Ona označuje čovjeka i razlikuje ga od drugih bića, ne manje jasno po razumu, po slobodi i po govoru.«⁴

Dvije godine prije govora u Coimbri, papa zaključuje svoj govor u UNESCO-u, 2. lipnja 1980. slijedećim riječima: »Da! Budućnost čovjeka ovisi o kulturi!«⁵ Šest godina kasnije, u New Delhiju 2. veljače 1986., Ivan Pavao II. u govoru ljudima iz kulture i politike, ljudima društveno i gospodarski angažiranim, ističe kako cjeloviti ljudski razvoj poziva svijet da promisli o uzajamnom odnosu kulture i konačnog cilja čovjeka, povezuje zemaljsku (antropološku) i transcendentalnu (teološku) dimenziju ljudskog života, naglašujući: »Kultura nije samo izraz ljudskog života u vremenu, nego i pomoć dokućivanju njegovog vječnog života.«⁶ Dan kasnije u Calcutti, u govoru predstavnicima različitih religija, kulture i društvenog života Ivan Pavao II. kaže: »Da, kultura je utjelovljenje duhovnih iskustava i želja ljudi.«⁷ A. Joos, komentirajući

apostolsku pobudnicu *Evangelii nuntiandi*, izriče sljedeću definiciju kulture: »Kultura je ono što od ljudi čini jednu ljudsku zajednicu.«⁸

2. Govor II. vatikanskog sabora o kulturi

Kako bismo shvatili novi stav Katoličke Crkve o kulturi u drugoj polovici dvadesetog stoljeća, trebamo vidjeti ono što o kulturi govore dokumenti *II. vatikanskog sabora*. Analizirajući saborske izričaje, s povijesnog odmaka otkrivamo izvornost ciljeva, intelektualni pristup i novu teološko-povijesnu viziju, koja je malo-pomalo postala oblik izražavanja u kojem se vrlo jasno govori o kulturi.

Novoizabrani papa Pavao VI. na otvaranju drugog zasjedanja Sabora kaže:

»Posebna je činjenica to što Crkva dok nastoji oživjeti svoj nutarnji život u Duhu Gospodinovu, razlikujući se i odvajajući se od profanog društva u koje je utopljena, ona se istovremeno pokazuje kao živi kvasac i sredstvo spasenja ovoga svijeta otkrivajući i jačajući svoj misionarski poziv, tj. svoje glavno poslanje, a to je učiniti od čovječanstva, u bilo kojoj situaciji se ono nalazilo, zanosni objekt svojeg evangelizacijskog poslanja.«⁹

Ove misli o društvenom i kulturalnom dijalogu, kao metodi navještaja Radosne vijesti, Pavao VI. iznijet će i u svojoj prvoj okružnici *Ecclesiam suam*¹⁰ 1964. koja je posvećena dijalogu sa suvremenim svijetom.

Saborski govor o kulturi uključuje otvaranje pluralizmu kultura, novo shvaćanje Crkve i kulture, neposredno saborsko učenje o kulturi, suvremenu definiciju kulture, kulturnu analizu modernog svijeta, kulturno zauzimanje cijele Crkve, susret s modernim mentalitetom potaknut od strane biskupa iz trećeg

2

Constitutio pastoralis de Ecclesia in mundo huius temporis *Gaudium et spes, Dokumenti Drugog vatikanskog koncila* (latinski original i hrvatski prijevod), KS, Zagreb 1970., br. 53.

3

Pavao VI., Adhortatio apostolica *Evangelii nuntiandi* de evangelizatione in mundo huius temporis, 8 decembris 1975, AAS 68 (1976), br. 20, str. 18–19, [EV V., str. 1612].

4

Insegnamenti V/2 (1982), str. 1692.

5

AAS 72 (1980), str. 751: »Oui! L'avenir de l'home dépend de la culture!«

6

AAS 78 (1986), str. 755: »The pursuit of integral human development invites the world to reflect on culture and to view it in its relationship to the final end of man. Culture is not only an expression of man's temporal life but an aid in reaching his eternal life.«

7

AAS 78 (1986), str. 764: »Yes, culture is the embodiment of the spiritual experiences and desires of a people. It refines and unfolds the spiritual and native qualities of each human group. It creates the customs and institutions which seek to render social life more human

and more conducive to the common good. It gives concrete expression to truth, goodness and beauty in a multitude of artistic forms.« Na str. 763 spominje »immense field of dialogue between the various philosophies and religious traditions« (kurziv je u izvornom tekstu).

8

»Incontro tra il messaggio evangelico e la cultura alla luce di alcuni orientamenti teologici del XX secolo«, u AA.VV., *L'annuncio del Vangelo oggi*. Commento all'esortazione apostolica di Paolo VI, *Evangelii nuntiandi*, Pontificia Universitas Urbaniana, Rim 1977., str. 255.

9

»Allocutio Ss. Concilii periodo ineunte«, EV I., str. 183.

10

Usp. Litterae encyclicae *Ecclesiam suam* de quibus viis catholicam Ecclesiam in praesenti munus suum exsequi oportet, 6 augusti 1964, AAS 56 (1964), str. 609–659 (usp. EV II., str. 163–210). U trećem poglavlju Pavao VI. govori o dijalogu sa svijetom – sa svim društvenim klasama, sa svim kategorijama ljudi: djecom, mladima, učenjacima, radnicima, umjetnicima, političarima i ljudima na vlasti (usp. EV II., str. 189–210).

svijeta i iz istočne Europe, od teoloških stručnjaka, od predstavnika redovništva, laikata i od ekumenskih promatrača. U saborskim raspravama pojam *kultura* korišten je 91 put, a pridjev *kulturalni* 34 puta.¹¹ U upotrebi riječi 'kultura', II. vatikanski sabor posve se razlikuje od I. vatikanskog sabora, koji je tu riječ upotrijebio samo jedan put. Teološka vizija II. vatikanskog sabora proizlazi iz uvjerenja da se o Crkvi ne može govoriti mimo ili izvan kultura u svijetu, zato ga možemo nazvati »kulturnim«.

Treba istaknuti važnost i doprinos saborskog govora o kulturi, koji ne samo da u pastoralnoj konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu,¹² koja govoreći o položaju čovjeka u suvremenom svijetu, posvećuje sedam uvodnih brojeva kulturalnoj analizi položaja suvremenog čovjeka u svijetu, izloženog dubokim društvenim, psihološkim, moralnim i vjerskim promjenama, koje izazivaju duboke neuravnoteženosti. Moderni čovjek u procjepu između tjeskobe i nade pokazuje svoje težnje i postavlja duboka pitanja. Okvir saborske analize istovremeno je crkveni i kulturalni, i u tom se razlikuje od poimanja Pija XI.,¹³ koji naglašava da je cilj Crkve evangelizacija, a ne civilizacija, te da, ukoliko Crkva nekoga civilizira, to čini jedino preko evangelizacije. Sabor razvija novu metodu kulturalne analize u kojoj povezuje kulturu (kulture) i evangelizaciju.

Saborsko učenje o kulturi posebno je sadržano u drugom poglavlju drugog dijela pastoralne konstitucije o Crkvi u suvremenom svijetu, što nosi naslov *Promicanje kulturnog napretka*,¹⁴ a koje govori o promicanju kulturnog napretka, posvećujući govoru o kulturi ne samo cijelo poglavlje od 10 brojeva već i u cijelom ovom dokumentu raspravlja, u teoretskom i praktičnom teološkom kontekstu, o kulturi kao bitnoj dimenziji ljudskog života. Nakon uvida u br. 53, br. 54–56 govore o položaju kulture u suvremenom svijetu, nabrajajući nove oblike življenja, o čovjeku kao stvaratelju kulture i o poteškoćama i zadacima kad je promicanje kulture u pitanju. Br. 57–59, iznoseći načela za ispravno promicanje kulture, govore o vjeri i kulturi, zatim o mnogostrukim odnosima između Evanđelja i kulture, o usklađivanju različitih oblika kulture s vjerom. Br. 60–62 raspravlja o nekim neodgodivim zadaćama kršćana kad je kultura u pitanju, ponajprije o pravu na kulturna dobra koja trebaju biti priznata svima, zatim o odgoju čovjeka za integralnu kulturu i na koncu o skladu kulture, civilizacije i kršćanstva.

Sabor u konstituciji *Gaudium et spes* u br. 53, izvrsno harmonizira i međusobno povezuje dvije dimenzije kulture: 1. klasično poimanje kulture što kulturu shvaća kao razvoj osobe, koja pomoću svoje inteligencije razvija sve svoje mogućnosti i sposobnosti; 2. kultura shvaćena u modernijem smislu, koja promatra ono što je življeno u antropološkom smislu, kao tipični mentalitet svake ljudske skupine.

Biskupi i svećenici pozvani su na korištenje modernih sredstava društvenih znanosti, posebno psihologije i sociologije, kako bi se razjasnila kulturna situacija u kojoj trebaju navijestiti Evanđelje. Sabor naglašava da katolici trebaju nastojati razumjeti vlastito vrijeme:

»Treba dakle da vjernici žive u najtješnjem dodiru s drugim ljudima svoga vremena i da nastoje potpuno proniknuti njihov način mišljenja i osjećanja, čiji je odraz kultura. Poznavanje novih znanosti i teorija kao i najnovijih otkrića treba da povežu s kršćanskim običajima i izlaganjem kršćanske nauke, da bi religiozni život i moralna neporočnost u njima napredovali u korak sa znanstvenom spoznajom i neprestanim tehničkim napretkom; tako će sve moći prosuđivati i tumačiti s pravim kršćanskim osjećajem.«¹⁵

Sabor ohrabruje na ozbiljno istraživanje uvažavajući autonomiju ovozemaljskih stvarnosti.¹⁶

3. Posaborski govor o kulturi i inkulturaciji

3.1. Govor Učiteljstva Crkve

Od 1965., tj. nakon Sabora, pojavljuju se novi kulturalni problemi i nova društvena stanja. Pavao VI. i Ivan Pavao II. progovorili su o tim problemima. O problemu inkulturacije Sabor je tek posredno nešto rekao i to u općim pojmovima.¹⁷ *Sinoda biskupa*¹⁸ na svom trećem zasjedanju 1974. i Pavao VI., u apostolskoj pobudnici *Evangelii nuntiandi*¹⁹ 1975., polazeći od sabor-

11

O kulturi govore različiti saborski dokumenti. Konstitucija o liturgiji *Sacrosanctum Concilium* u br. 37–40 donosi odredbe za prilagođivanje liturgije narodnom duhu i predajama. Dekret o obnovi redovničkog života *Perfectione caritatis* u br. 3 poziva da se redovnički život uskladi sa zahtjevima kulture. Dekret o apostolatu laika *Apostolicam actuositatem* u br. 16 savjetuje da laici uključivanjem u profesionalni, kulturni i društveni život posvjedoče svoju vjeru. Dekret o ekumenizmu *Unitatis redintegratio* u br. 9 poziva na bolje poznavanje naučavanja, povijesti, duhovnog i bogoštovnog života, religijske psihologije i kulture odjeljene braće. Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve *Ad gentes divinitus* u br. 11 poziva misionare da sudjeluju u kulturnom i društvenom životu naroda kojima propovijedaju evanđelje, a u br. 22 upozorava kako propovijedanje evanđelja zahtijeva promicanje teološkog pristupa na svakom velikom društveno-kulturnom području u svrhu stvaranja kršćanske sinteze o različitim kulturama u misijskim krajevima. Dekret o sredstvima društvenog priopćivanja *Inter mirifica* u br. 11 poziva građansku vlast da se brine o pružanju istinske i pravedne i slobodne informacije, da ta sredstva uz religiju i lijepe umjetnosti promiču kulturu i javno čudoređe. Deklaracija o kršćanskom odgoju *Gravissimum educationis* u br. 1 ističe pravo na odgoj koji je, uz sve ostale zahtjeve, prilagođen kulturi i otačkim predajama.

12

Usp. *Constitutio pastoralis de Ecclesia (...)* *Gaudium et spes*, nav. dok., br. 4–10.

13

Usp. *Semaines sociales de France, XXVIIIe Session, Les Conflits de civilisation*, Versailles 1936., str. 461–462, koji donosi papine riječi upućene Msgr. M. D. Rolandu Gosseleu: »Il ne faut jamais perdre de vue que l'objectif de l'Eglise est d'évangéliser et non de civiliser. Si elle civilise, c'est par l'évangélisation.«

14

Usp. *Constitutio pastoralis (...)* *Gaudium et spes*, nav. dok., drugo poglavlje drugog dijela pod naslovom »De culturae progressu rite promovendo« cijelo je posvećeno govoru o kulturi, br. 53–62.

15

Constitutio pastoralis (...) *Gaudium et spes*, nav. dok., br. 62.

16

Usp. isto, br. 36.

17

Usp. isto, br. 58.

18

Usp. *De evangelizatione mundi huius temporis. Pars prior: Mutua communicatio experientiarum* (Synthesis relationum et interventionum Patrum), III/2 *Collocutio cum religionibus et Culturis*: »Necesse est omnino Ecclesiam respicere et accipere homines sicut sunt, cum omnibus scilicet elementis quae vitam eorum constituunt et ambitum culturae. Magna ergo cum benevolentia et tolerantia occurrere debet uniuscuiusque loci culturae« (kurzivi su moji). Dokument donosi G. Caprile, *Il Sinodo dei vescovi 1974.*, CivCatt, Rim 1975., str. 931–964, naš broj: str. 942–943. Usp. također *De evangelizatione mundi huius temporis* (Lineamenta) II/G. (vidi G. Caprile, nav. dj., str. 893–910, naš tekst str. 902). U *Završnoj deklaraciji* sinodalni oci kažu: »At simul experti sumus foecunditatem varietatis, quae exprimitur diversis nostris conatibus integrum Evangelium apud varias culturas populorum firmiter stabilendi (...),« *Declaratio Patrum Synodali* (exeunte Synodo 1974 adprobata), (vidi G. Caprile, nav. dj., str. 1011).

19

Usp. *Adhorratio apostolica Evangelii nuntiandi (...)*, nav. dok., br. 20 [Usp. EV V., 1612]. »Totum istud sic declarari potest: evangelizare oportere – non foris, tamquam si ornamentum aliquid vel exterior color addatur, sed intus, ex vitae centro et ad vitae radices – seu Evangelio perfundere culturas atque etiam culturam hominis, secundum latissimum illum ac plenissimum sensum, quem hae voces accipiunt in Constitutione 'Gaudium et spes' (53), cum inde proceditur semper ab ipsa persona humana, semperque reditur ad necessitudinem inter personas atque conjunctionem earum cum Deo.

Evangelium, ac proinde evangelizatio, aequari sane non possunt cum aliqua cultura, cum soluta sint ab omnibus culturis. Nihilominus Regnum, quod Evangelio nuntiatur, in vitae usum deducitur ab hominibus, qui sua certa cultura imbuti sunt, atque in Regno aedifi-

ske konstitucije *Gaudium et spes* (br. 53), govore o evangelizaciji kulture, koja se nameće kao jedna od glavnih zadaća Crkve. Pavao VI. odredio je da se treće zasjedanje *Sinode biskupa* 1974.²⁰ pozabavi prikladnim sredstvima evangelizacije, od kojih jedno jest i suvremena kultura, koja se služi slikovnom komunikacijom. Pojam inkulturacija u dokumentima i raspravama nije upotrijebljen, iako je među katolicima već bio u opticaju. Jedino ga je u svom službenom tekstu upotrijebila *Sinoda biskupa* 1977.²¹ na svom 4. zasjedanju. Ivan Pavao II. u govoru indijskim biskupima u Delhiju²² 1. veljače 1986., govori o »velikom izazovu 'inkulturacije'« ističući da je Božja objava od početka usmjerena prema svim kulturama. U istom govoru on također govori i o »liturgijskoj inkulturaciji«.²³ Isti papa u 7. poglavlju pobudnice *Catechesi tradendae*,²⁴ koje tumači kako katehizirati, u br. 53, govori o utjelovljenju (inkulturaciji) evanđeoskog navještaja u različite kulture. On kaže kako je kateheza, kao i sveukupna evangelizacija, pozvana prodrijeti u srce svake kulture i kako se evanđeoski navještaj ne može izolirati od kulture, te kako istinski majstori kateheze znaju da se kateheza utjelovljuje u različite kulture i okoliše. Istinska kateheza na kraju obogaćuje kulture, pomažući im nadvladati nesavršenosti.

Ivan Pavao II. otišao je još korak dalje, u odnosu na *Sinodu biskupa* 1977., predlažući već od početka svoga pontifikata da se osnuje jedan organizam Svete Stolice koji bi se bavio odnosima Crkve i kulture. To je i učinio 1982., osnivanjem Papinskog vijeća za kulturu,²⁵ čime je želio senzibilizirati cijelu Crkvu na konkretne zadaće evangelizacije kulturâ i njihova razvoja. U okružnici *Evangelium vitae*²⁶ Ivan Pavao II., 25. ožujka 1995., poziva na razlikovanje između pravih i krivih kultura.

Kada danas Crkva kaže da želi evangelizirati kulture, misli na moderni mentalitet, kolektivno ponašanje i načine života. Kolektivna i osobna kultura danas je shvaćena kao predmet i polje evangelizacije. Više nije dovoljno dostići pojedince, jednog po jednog, već je jako važno dohvatiti i kolektivitet u njegovoj vlastitoj kulturi koju treba evangelizirati, kako to uči Pavao VI.:

»Crkvi naime nije samo do toga da se Evanđelje propovijeda na sve prostranim područjima svijeta, ili na sve većem broju novih populacija, već također mora težiti da snagom Evanđelja tako reći preokrene mjerila ljudskog prosuđivanja, ustaljene vrednote, interese, misaona kretanja, ishodišna nadahnuća i životne obrasce koji su unutar ljudskog roda u suprotnosti s Božjom Riječi i njegovim naumom spasenja.«²⁷

Evanđelje se obraća i osobnoj i zajedničkoj savjesti i svijesti. Ivan Pavao II. u svom već spominjanom govoru u UNESCO-u, naglašava:

»Temeljna povezanost Evanđelja, tj. navještaja Krista i Crkve, s čovjekom u njegovu vlastitom čovještvu. Ova je povezanost u stvari stvaratelj kulture u samom svom temelju.«²⁸

Papa ovdje naglašava da kršćanska kultura ima kristološke, ekleziološke i antropološke temelje i izvore. Nešto prije u istom govoru papa naglašava da je »čovjek jedini ontološki subjekt kulture, ali i njezin jedini objekt i svrha, sve dok je kultura ono po čemu čovjek kao ljudsko biće postaje višim čovjekom«.²⁹ Da bi pojasnio izrečene stavove Ivan Pavao II. u istom govoru ističe:

»Ne možemo zamišljati kulturu bez ljudske subjektivnosti i uzročnosti; i u kulturnom okolišu čovjek je prvi i temeljni činilac kulture. A on je to uvijek u svojoj cjelovitosti: u cjelokupnosti svoje duhovne i materijalne subjektivnosti.«³⁰

Osamnaest godina poslije, 14. rujna 1998., Ivan Pavao II. u okružnici *Fides et ratio*, u br. 70 tumači što se događa kada kultura prožme narav čovjeka:

»Kad se kulture dublje ukorijene u narav čovjeka, one sa sobom nose svjedočanstvo onoga otvaranja prema univerzalnosti i transcenciji koje je svojstveno čovjeku. Tako one same nude različite pristupe k istini koji su čovjeku vrlo korisni jer mu pružaju vrednote koje njegovo postojanje mogu učiniti sve više i više ljudskim.«²¹

Od samog svojeg početka Crkva je djelovala na kulturu prosvjetljujući i uzdižući ljudski duh navještajem Evanđelja. Kultura je bila prožeta humanizmom

cando necessario usurpanda sunt quaedam elementa culturae et culturarum humanarum. Etsi Evangelium et evangelizatio ad nullam proprie culturam pertinent, tamen non eiusmodi sunt plane, ut cum iis componi nequeant, sed contra valent easdem penetrare, neque ulli deserviunt.

Discidium inter Evangelium et culturam sine dubio detrimentosus nostri temporis casus est, sicut etiam aliis aetatibus fuit. Proinde, oportet omnem opem operamque impendere, ut sedulo studio humana cultura, sive potius ipsae culturae evangelizentur. Renasci eas recessu est ex sua cum Bono Nuntio coniunctione. Verumtamen, huiusmodi coniunctio non eveniet, nisi Bonus Nuntius proclamabitur» (kurzivi su moji).

20

Usp. *De evangelizatione mundi huius temporis* (Lineamenta), III/1-E, »2. subsidium ad evangelizationem, cuius ope catechesis et praedicatio instrumentis audiovisivis illustrentur et modo hodie culturae consentaneo per imagines in conscientiam hominum penetrant«. Dokument donosi G. Caprile, nav. dj., str. 893–910; naš tekst na str. 906.

21

Usp. *De catechesi hoc nostro tempore tradenda praesertim pueris atque iuvenibus* (Ad populum Dei Nuntius): I/5: »– culturam diversitas pro catechesi magnam situationum pluralitatem efficit. Uti indicatum est a Concilio Oecumenico Vaticano II et a Paulo VI iterum memoratum in Adhortatione Apostolica *Evangelii Nuntiandi*, nuntium christianum oportet ut in culturis humanis radices agat assumendo eas atque transformando. Hoc sensu dicere licet catechesim quoddam instrumentum 'inculturationis' esse. Quod significat eam evolvere et insimul ab intra illuminare vitae formas illorum ad quos sese dirigit. Fides christiana per catechesim in ipsis culturis inserenda est. Vera 'incarnatio' fidei per catechesim supponit non solum processum 'dandi' sed etiam 'accipiendi'« (kurzivi je moj) Vidi G. Caprile, *Il Sinodo dei vescovi 1977*, CivCatt, Rim 1978., str. 561 i II/10 – »Catechesis ut testificatio«: »Verbum, in viva traditione innixum, est hoc modo verbum vivum pro aetate nostra. Locutiones, quatenus sunt testificatio, officium quod quis in se recipit, 'inculturatio', actio ecclesialis, vita spiritalis, oratio personalis et liturgica, sanctitas, hoc idem manifestant, id est testificationem.« (vidi G. Caprile, *Il Sinodo... 1977*, nav. dj., str. 565, kurziv je moj). Usp. *De catechesi*

hoc nostro tempore tradenda praesertim pueris atque iuvenibus (Instrumentum laboris), IV-7/46 koji govori o različitim oblicima kulture (»multiplicitas formarum cultus humani ['culturae']« i o kulturnom posredovanju u katehetskom radu 'mediationem culturalem'). Isti dokument u br. IV/47 kaže: »Problemata cum relationibus coniuncta, quae inter catechesim et huius aetatis intercedunt, apertius elucent, cum de catechesi succrescentibus generationibus tradenda cogitatur.« (Usp. G. Caprile., *Il Sinodo... 1977*, nav. dj., str. 519). Dokument *Relatio post disceptationem*, u drugom dijelu u br. 7, kaže: »Patres insuper addiderunt argumentum integrale ac nucleare Evangelii diversis contextibus culturalibus traduci oportere.« (G. Caprile, *Il Sinodo... 1977*, nav. dj., str. 545). Navedeni dokument u br. 10 kaže: »Patres videntur consentire in affirmanda necessitate aptationis transmissionis Evangelii ad vitae humanae conceptiones et ad mundi hodierni culturas. Quo in sensu postulant ut catechesis diversis locorum, ethniarum adiunctis accommodata tradatur. Quidam (...) sermonem faciunt de necessaria Evangelii incarnatione in localibus culturis (...) Haec autem Evangelium inter et hodiernas culturas confrontatio adducere debet (...) De discidio Evangelium inter et culturas sermonem faciendo, dictum est necessarium esse ut humanae culturae evangelizentur.« (G. Caprile, *Il Sinodo... 1977*, nav. dj., str. 548). Analizirajući treću seriju prijedloga o *katehesi i inkulturaciji*, G. Caprile kaže: »Il beninteso inserimento nelle culture è in certo modo un'esigenza dell'incarnazione della Chiesa. Nella cultura da assumere e permeare di valori evangelici, si devono scorgere i *Semina Verbi* che vi sono contenuti e che vanno esplicitati; non ne segue, però, che sia il Vangelo a nascere da tali culture né che si debba trascurare la necessaria attività missionaria propriamente detta. Il Vangelo penetra le culture, le assume, le purifica, le ordina e le trasforma, senza però mai scendere a compromesso in caso di valori che ad esso si oppongono. La cultura non va intesa come una cosa statica né ridotta ad elemento folkloristico; essa invece manifesta le più profonde componenti dell'anima popolare e costituisce in parte la fisionomia della Chiesa nella sua varietà. Trascurare le culture è fonte di gravi problemi, specialmente quando si tratta dell'uso di termini e di categorie di difficile comprensione, tenendo presente la lingua e il modo di pensare dei diversi popoli« (G. Caprile, *Il Sinodo... 1977*, nav. dj., str. 579).

koji je istovremeno bio teološki, književni i znanstveni, i koji je oblikovao intelektualnu elitu što se iskazala u stvaranju Europe i njezine civilizacije. Kroz jednu polaganu osmozu cijela je civilizacija postala prožeta vrednotama Evanđelja i svi su njezini vidovi bili pod utjecajem kršćanskog duha, ljubavi i solidarnosti.

Danas kada su različite kulture podložne dubokim i brzim promjenama, naši su suvremenici postavljaju pitanje: koja je budućnost kršćanskih vrednota koje su sve do danas jamčile stabilnost običaja, tradicionalnog ponašanja i institucija? Polazeći od II. vatikanskog sabora, Crkva je prihvatila moderni način promatranja kulture, kao stvarnosti koju treba razumjeti, shvatiti i evangelizirati. Kultura je i za cijelu Crkvu postala dinamička i nezaobilazna kategorija za analizu društvenih nastojanja. Budući da danas vjera i kultura ne koračaju više zajedno, od onog koji evangelizira zahtijeva se percepcija kulture usmjerena na promatranje, razlikovanje i otkrivanje područja u koja Evanđelje treba prodrijeti. Zato evangelizacija treba najprije nastojati oko obraćenja osobne i zajedničke svijesti, kako to ističe papa Pavao VI.:

»Crkva naviješta Evanđelje, dok samom božanskom snagom svoje poruke koju naviješta, ide za tim da istovremeno obrati osobnu i kolektivnu savjest ljudi, njihovo djelovanje, život i njihove stvarne životne sredine.«³²

Evangelizacija kulture treba ponajprije dosegnuti područje *ethosa*, tj. propise i načine ponašanja prihvaćene u jednoj ljudskoj sredini ili skupini. Ethos suvremenih društava često može proturječiti kršćanskoj etici, predlažući kao normalne neke obrasce ponašanja koji završavaju razaranjem ljudskog bića i njegova dostojanstva: prisjetimo se samo abortusa, eutanazije i rasizma koji nam otkrivaju podivljali permisivizam i egoistički individualizam koji su uzdignuti u stil života.

Kad kršćani nastoje evangelizirati moderne kulture, oni često izgledaju ili bivaju shvaćani kao protivni kulturi, jer moraju i trebaju upozoriti na ono što je u modernoj kulturi često prihvaćeno kao normalna stvar i što za posljedicu ima pomračenje savjesti i gubljenje osjećaja za moralnost. To je posljedica pritiska što ga na kolektivne modele ponašanja vrše mode (trendovi), prosudbe i kolektivni interesi određenih društvenih skupina. U tom smislu evangelizirati znači razlikovati ove modele ponašanja prema kriterijima učenja Isusa Krista, koji želi spasiti čovjeka u njegovoj osobnoj, društvenoj i kulturnoj dimenziji. U evangelizaciji se ne radi samo o prizivanju na načela jednog društvenog morala već o obraćanju mentaliteta uz pomoć Evanđelja, o ljestvici vrednota koje moraju prožimati živu kulturu i u dobru i u zlu. Evangelizacija podrazumijeva obraćenje, tj. promjenu savjesti osoba, ali i cijele zajednice i kulture. U društvu postoje »strukture grijeha« ili »društveni grijesi«, koji proistječu iz mnoštva osobnih grijeha, od suodgovornosti ili sudioništva u grijehu, od propusta do požude i do kolektivnih predrasuda. Treba ostvariti uzajamni odnos osobnog i kolektivnog obraćenja, tj. omogućiti čovjeku povratak njegovu transcendentalnom usmjerenju. O tome govori Ivan Pavao II. u pismu Papinskom vijeću za kulturu, 20. svibnja 1982.:

»Sinteza između kulture i vjere nije samo potreba kulture već i vjere (...) Vjera koja ne postaje kultura, jest vjera nedovoljno prihvaćena, nepotpuno promišljena i neiskreno življena.«³³

Svaki metodički pokušaj evangelizacije treba pokazati posebnu pozornost prema medijima. Mediji su postali proizvođači mass-kulture, a isto tako i objavitelji moderne savjesti društva sa svojim vrednotama, ukusima i tipičnim

težnjama. Kršćani moraju naučiti razlučivati i djelotvorno kritizirati kulturu proizvedenu s ovim sredstvima djelovanja. To je odlučujući činitelj (moment) za budućnost kulture i evangelizacije.

Postoje i negativni vidovi moderne kulture, koje treba podvrći kritici. Moderna savjest treba se suočiti s moralnim problemima, kao što je ostvarenje mira, solidarnost sa svima, zaštita prirode, tj. svega stvorenoga, koji se pokazuju u planetarnoj dimenziji. Odgovorni u evangelizaciji trebaju pokazati osjetljivost i ispravno shvatiti kulturalnu dimenziju pastoralnog djelovanja, promičući sukladan pristup na razini cijelog kršćanstva kako bi vjera prožela i preporodila nove kulture. Na taj izazov upozorava i papa Ivan Pavao II., 15. siječnja 1985., u *Poruci Papinskom vijeću za kulturu*.³⁴

22

AAS 78 (1986), str. 748: »This must be done with due regard for the *great challenge of inculturation*. God's Revelation took place in a specific culture, but from the very beginning it was destined for all cultures. It is the Church's task to bring the Good News of salvation to all cultures and to present it in a way that corresponds to the genius of each people. The task at hand is the task of translating the treasure of the faith, in the originality of its content, into the legitimate variety of expressions of all the peoples of the world.«

23

Isto, str. 749: »The Bishops have a particular responsibility with regard to *liturgical inculturation*, which aims at bringing 'the unsearchable riches of Christ' (Eph 3,8) ... Moreover, all liturgical inculturation must be effected with pastoral charity and understanding. The above-mentioned topics – the proclamation of the Gospel, inter-religious dialogue and inculturation – are truly matters that concern the well-being of the whole Church and therefore require the collaboration of all sectors of the ecclesial community.« O *liturgiji i inkulturaciji* govori četvrti naputak Kongregacije za sakramente i bogoštovlje *Varietates legitimae* o ispravnoj primjeni saborske konstitucije *Sacrosanctum Concilium*, br. 37–40, AAS 87 (1995), str. 288–314.

24

Adhortatio apostolica *Catechesi tradendae* ad Episcopos, Sacerdotes, et christifidelibus totius Ecclesiae de catechesi nostro tempore tradenda, 16 octobris 1979, AAS 71 (1979), str. 1277–1340 [EV VI., str. 1764–1939.], br. 53.

25

Pontificio consiglio della cultura utemeljio je Ivan Pavao II. 20. svibnja 1982., a 25. ožujka 1993. ovom vijeću pridružen je *Pontificio Consiglio per i non credenti*. Zadaća novog vijeća bila je promicati susret navještaja Evandjelja s kulturama našeg doba. Danas ovo vijeće ima dva odbora: *Fede e cultura (Vjera i kultura)* i *Dialogo con le culture (Dijalog s kulturama)*.

26

Usp. *Litterae encyclicae Evangelium vitae de vitae humanae inviolabili bono*, AAS 87 (1995), str. 509–510. Papa govori o kulturi posvećuje 6 brojeva (95–100). U broju 95, upozoravajući na borbu između »kulture života« i »kulture smrti«, papa poziva na obnovu i izgradnju jedne nove kulture života koja treba biti prožeta evanđeljem.

27

Adhortatio apostolica *Evangelii nuntiandi*, nav. dok., br. 19 [EV V., str. 1611].

28

AAS 72 (1980), str. 741. U nastavku navedenog teksta papa naglašava: »Pour créer la culture, il faut considérer, jusqu'en ses dernières conséquences et intégralement, l'homme comme une valeur particulière et autonome, comme le sujet porteur de la transcendance de la personne.« Radi se govori od 18 stranica podijeljenom u 23 broja.

29

AAS 72 (1980), str. 738.

30

AAS 72 (1980), str. 739.

31

Litterae encyclicae Fides et ratio cunctis catholicae Ecclesiae Episcopis de necessitudinis natura inter utramque, AAS 91 (1999), str. 59. Papa u br. 69–72 govori o susretu vjere i kulture.

32

Adhortatio apostolica *Evangelii nuntiandi*, nav. dok., br. 18 [EV V., str. 1610].

33

AAS 74 (1982), str. 685. Ove je riječi papa doslovno preuzeo iz svog govora sudionici-ma Nacionalnog kongresa crkvenog pokreta za kulturni angažman. Govor je naslovljen riječima: »Fede e cultura elevano il lavoro a valore di salvezza cristiana« [usp. Ivan Pavao II., *Insegnamenti* V/1 (1982), str. 131].

34

Usp. AAS 77 (1985), str. 740–743.

3.2. Kultura i inkulturacija u povijesti i danas

Inkulturacija je neologizam koji se pojavio tridesetih godina prošlog stoljeća, a koji je u crkvenom govoru prvi put upotrijebljen u raspravama na IV. zasjedanju *Sinode biskupa* 1977.³⁵ i u završnom dokumentu *Cum iam ad exitum*.³⁶ Jednom ga upotrebljava Vijeće za laike, 3. listopada 1978., u dokumentu o formaciji laika *La formation des laïcs*,³⁷ u njegovu trećem dijelu posvećenom načinima formacije kršćanskog naroda kad kaže: »Ova je inkulturacija shvaćena kao dinamizam utjelovljenja Crkve.«

Ivan Pavao II., 18. siječnja 1983., u nagovoru članovima Papinskog vijeća za kulturu kaže:

»Na kraju 20. stoljeća, kao što je to bilo i u vrijeme apostola, crkva treba biti svima sve, dosižući sa simpatijom današnje kulture. Još postoje ambijenti i mentaliteti, kao i cijele zemlje koje treba evangelizirati, što podrazumijeva dugi i odvažni put inkulturacije, kako bi evanđelje prodrlo u dušu postojećih kultura, odgovarajući na njihova najuzvišenija očekivanja i čineći da oni rastu s kršćanskom vjerom, nadom i ljubavi.«³⁸

O inkulturaciji posredno govori Ivan Pavao II., 2. svibnja 1985., u okružnici *Slavorum apostoli*, kad kaže kako »ono što danas nosi ime 'animi culturae inductionis' (u talijanskom prijevodu prevedeno s inkulturacija, op. a.) služi unošenju Evanđelja u autohtone kulture, a njih uvodi u život Crkve.«³⁹

Međunarodna teološka komisija, progovara o inkulturaciji 7. listopada 1985., u svom dokumentu *Themata selecta de ecclesiologya*⁴⁰ (*Izabrane teme iz ekleziologije*), koji je sastavljen već 1984. kao prijedlog za zasjedanje *Sinode biskupa* 1985., objavljenom u prigodi 20. obljetnice II. vatikanskog sabora. Broj 4 naslovljen »Populus Dei et inculturatio« (»Narod Božji i inkulturacija«), podijeljen je na tri dijela s podnaslovima: 4.1 Potreba inkulturacije; 4.2 Temelj inkulturacije i 4.3 Različiti vidovi inkulturacije. Dokument ističe kako nema namjeru iznositi potpuno učenje Crkve o inkulturaciji, već jednostavno želi upozoriti na važnost i nužnost inkulturacije u današnjem trenutku poslanja Crkve.⁴¹ Doktrinarni temelj inkulturacije dokument vidi u raznolikosti stvorenja koja proizlazi iz volje Božje.⁴² Dokument dalje naglašava da se u evangelizaciji ostvaruje otajstvena razmjena između evanđelja i različitih kultura, te kako se je već Krist u svom navješćanju služio s kulturalnim datostima svoga naroda.⁴³ Govoreći o različitim vidovima inkulturacije, dokument naglašava važnost iste na svim područjima crkvenog života i djelovanja: 1. na razini crkvenog života; 2. na razini crkvenog govora i izričaja općenito, jer oni uvijek ovise o nekoj određenoj kulturi; 3. budući da je jedna određenost ljudskog postojanja, iako postoje različite kulture, Evanđelje u odnosu na čovjeka ima transkulturalnu vrijednost, kako se to dobro vidi u misionarskom djelovanju.⁴⁴

Opširnu definiciju inkulturacije iznijela je Međunarodna teološka komisija u suradnji s Papinskim vijećem za kulturu, na svom zasjedanju od 3. do 8. listopada 1988., na kraju prvog poglavlja dokumenta *De fide et inculturatione* (*O vjeri i inkulturaciji*):

»Proces inkulturacije može biti definiran kao napor Crkve da unese Kristovu poruku u jednu određenu društveno-kulturnu sredinu, potičući istu da raste prema svim vlastitim vrednotama koje su u suglasnosti s Evanđeljem. Naziv inkulturacija uključuje ideju rasta, uzajamno obogaćivanje osoba i skupina, pošavši od susreta Evanđelja s društvenom sredinom.«⁴⁵

Dokument u Uvodu nabraja sve događaje i dokumente crkvenog učiteljstva, koji su važni kad se govori o inkulturaciji.⁴⁶ Nakon dosta dugog uvoda (8 br.) i prvog poglavlja »Narav, kultura i milost«⁴⁷ (11 br.) dokument izričito govori

o inkulturaciji. Drugo poglavlje (30 br.) naslovljeno »Inkulturracija i povijest spasenja«⁴⁸ govori povijesnoj genezi i okolnostima evandeoskog navještaja i inkulturracije. Poglavlje počinje govorom o savezu izraelskog naroda s Bogom (br. 1–7), zatim govori o Isusu Kristu Spasitelju svijeta (br. 8–22), o njegovoj transcendenciji u odnosu na svaku kulturu, ali i o njegovoj nazočnosti u različitim kulturama, o njegovoj posebnosti ukoliko je gospodar i spasitelj svijeta i zbog toga temelj katoličanstva. U posljednjem dijelu drugog poglavlja (br. 23–30) dokument govori o djelovanju Duha Svetoga. Najprije opisuju silazak Duha Svetoga na apostole, nastanak prve Crkve i navještaj Evandjelja drugim narodima kao početak inkulturracije vjere, u kojoj je sadržana apo-

35

J. L. Sin, nadbiskup Manile na Filipinima, ističe »da inkulturraciju treba smatrati temeljnim postulatom svake kateheze« (G. Caprile, *Il Sinodo... 1977.*, nav. dj., str. 105), dok P. Arrupe, generalni ministar Družbe Isusove upozorava kako se treba zapitati: »Što je to inkulturracija u katehezi?« (G. Caprile, *Il Sinodo... 1977.*, nav. dj., str. 147) Kardinal A. Luciani, kasniji papa, postavlja pitanje kako upriličiti katehezu u odnosu na različite oblike kultura (u G. Caprile, *Il Sinodo... 1977.*, nav. dj., str. 227). O inkulturraciji kao metodi kateheze na 10. općoj sjednici *Španjolska jezična skupina A* sinodalnih otaca naglašava: »Una catechesi autentica incarna la parola di Dio nella cultura del popolo a cui si rivolge (...) Nessuna cultura può dirsi costante e assoluta, perciò la chiave dell'inculturrazione è riposta nel continuo discernimento.« (G. Caprile, *Il Sinodo... 1977.*, nav. dj., str. 257) Na 11. općoj sjednici *Latinska jezična skupina* govori o kulturi i katehezi ističući njihovu međusobnu povezanost posebno zahtijeva da se protumači izraz »inserimento culturale«, upozoravajući kako »takozvana 'inkulturracija'« ne može dotaknuti polog vjere i bitna načela kršćanskog morala (G. Caprile, *Il Sinodo... 1977.*, nav. dj., str. 323–324).

36

Vidi br. 5 i 10, EV VI., str. 375–414.

37

Usp. EV VI., str. 1049: »Cette inculturracion est considérée comme le dynamisme de l'incarnation de l'Église.«

38

»Allocutio ad sodales Pontificii consilii pro hominum cultura coram admissos«, 4; AAS 75 (1983), str. 384: »En cette fin du XXe siècle, comme au temps de l'Apôtre, l'Église doit sa faire toute à tous, en rejoignant avec sympathie les cultures d'aujourd'hui. Il y a encore des milieux et des mentalités, comme des pays et des régions entières à évangéliser, ce qui suppose un long et courageux processus d'inculturration afin que l'Évangile pénètre l'âme des cultures vivantes, répondant à leurs attentes les plus hautes et les faisant croître à la dimension même de la foi, de l'espérance et de la charité chrétiennes.«

39

AAS 77 (1985), str. 779–813, br. 21, str. 802 [usp. EV IX., str. 1596]. Usp. I. Fuček, »Teološko-moralni vidici načela inkulturracije u enciklici 'Slavorum apostoli' pape Ivana Pavla II.«, OŽ 41 (1986) 1, str. 5–17.

40

Usp. Commissio Theologica Internationalis, *Themata selecta de ecclesiology occasione XX anniversarii conclusionis concilii oecumenici Vaticani II*, 7 octobris 1985, Libreria Editrice Vaticana, Vatikan 1985., u EV IX., str. 1668–1765. Br. 4 naslovljen »Populus Dei et Inculturratio« podijeljen je na tri dijela: 4.1. *Necessitas inculturrationis*, u EV IX., str. 1699–1702; 4.2. *Fundamentum inculturrationis*, u EV IX., str. 1703–1705 i 4.3. *Diversi aspectus inculturrationis* u EV IX., str. 1706–1709.

41

Usp. isto, 4.1, EV IX., str. 1702.

42

Usp. isto, 4.2, EV IX., str. 1703.

43

Usp. isto, 4.2, EV IX., str. 1704–1705.

44

Usp. isto, 4.3, EV IX., str. 1706–1709.

45

Commissio Theologica Internationalis, *De fide et inculturratione*, I. »Natura, cultura et gratia«, br. 11, EV XI., str. 1365. Na kraju same definicije sastavljači nadodaju riječi Ivana Pavla II. iz prije navedene Okružnice *Slavorum apostoli*, br. 21 [EV IX., str. 1596].

46

Usp. isto, »Introductio« 1–8, EV XI., str. 1347–1354.

47

Usp. isto, »Natura, cultura et gratia«, 1–11, EV XI., str. 1355–1365.

48

Usp. isto, »Inculturratio et historia salutis«, 1–30, EV XI., str. 1366–1395.

stolska tradicija kao jamstvo inkulturacije vjere i spasenja kultura. U posljednjem trećem poglavlju naslovljenom »Današnji problemi inkulturacije«⁴⁹ (br. 1–26), dokument govori o pučkoj religioznosti (br. 2–7), o inkulturaciji vjere i nekršćanskim religijama, o dijalogu s tim religijama i o transcendenciji Evanđelja u odnosu na kulturu (br. 8–14), o mladim crkvama i njihovoj kršćanskoj prošlosti (br. 15–19), o kršćanskoj vjeri i modernim pitanjima (br. 20–26). U br. 23 trećeg poglavlja⁵⁰ dokument govori kako inkulturacija Evanđelja u moderna društva zahtjeva metodički napor i traženje prikladnog konkretnog načina djelovanja, koji trebaju posjedovati oni koji su zaduženi za evangelizaciju: 1. stav prihvaćanja i kritičkog promatranja; 2. sposobnost shvaćanja duhovnih očekivanja i ljudskih težnji novih kultura i 3. sposobnost kulturalne analize u svrhu plodonosnog susreta s modernim svijetom.

Inkulturacija je u »rodbinskom« odnosu s nešto starijim izrazom *akulturacija*, što ga antropolozi počinju upotrebljavati krajem 19. st., a kojeg Ivan Pavao II. povezuje u svojoj *Poruci članovima Biblijske komisije*, 26. travnja 1979.:

»'Akulturacija' ili 'inkulturacija' jest lijepo rečeno jedan neologizam, koji jako dobro izriče jednu od komponenata velikog otajstva 'inkarnacije'.«⁵¹

Inkulturaciju možemo ovako definirati: *Inkulturacija, u kršćanskom smislu, jest nov naziv koji služi da bi se opisalo prodiranje kršćanskog navještaja u određene društvene okoliše i njihove kulture.* Inkulturacija je proces u kojem se događa međusobno prožimanje Kristova navještaja i neke određene kulture.

Proces inkulturacije, tj. međusobno prožimanje Crkve i kulture, star je koliko i samo kršćanstvo. Evanđelje se od početka pokazalo kao moćni kvasac transformacije kulturâ. Prvi kršćanski mislioci nastojali su riješiti problem uzrokovan susretom Evanđelja s kulturama njihova vremena. Tako *Poslanica Diognetu* piše:

»Kršćani se ne razlikuju od ostalih ljudi, ni područjem gdje stanuju, ni jezikom, ni načinom života. Ne žive u svojim vlastitim gradovima, ne služe se nekim neobičnim jezikom, ne provode neki osobiti život (...) Provode svoj život na zemlji, ali na nebu imaju domovinu. Pokoravaju se izglasanim zakonima, a načinom svoga života nadvisuju zakone.«⁵²

Još u vrijeme kolonijalne ekspanzije, Kongregacija za propagandu vjere 1659. objavljuje uputu misionarima u kojoj preporuča poštovanje kultura u misijskim zemljama. U dvadesetom stoljeću pape su objavili više dokumenata u kojima su iznesene upute kako postupati u misijama: Benedikt XV. 1919. u apostolskoj poslanici *Maximum illud*;⁵³ Pio XI. 1926. u okružnici *Rerum Ecclesiae*⁵⁴ i Pio XII. 1951. u okružnici *Evangelii praecones*.⁵⁵

Papa Pio XII. 1939. u okružnici *Summi Pontificatus*⁵⁶ poziva cijelu Crkvu na dublje razumijevanje civilizacije i institucija različitih naroda, kao i na očuvanje i razvijanje njihovih oblika i najboljih darova. Sve ono što u običajima naroda nije nerazdvojivo vezano na praznovjerje i pogreške, treba biti proučeno s dobrohotnošću i, ako je moguće, sačuvano nedirnutu. Mnoge od stavova ove okružnice preuzima II. vatikanski sabor, posebno u dekretu o misijskom djelovanju Crkve *Ad gentes*.⁵⁷ Mnogi događaji koji su označili razdoblje poslije II. svjetskog rata potakli su u Crkvi novo promišljanje o inkulturaciji u misijskom djelovanju.

Evangelizacija kulture i inkulturacija Evanđelja dva su komplementarna vida jedinstvene evangelizacijske misije, koja poštuje teološku i antropološku stvarnost. II. vatikanski sabor posebno je naglasio kulturalno značenje Utjelovljenja, jer se i sam »Krist po svom utjelovljenju svezao s određenim socijalnim i kulturnim stanjem ljudi među kojima je boravio.«⁵⁸ Iako ne upo-

trebljava naziv 'inkulturacija', dekret *Ad gentes* u br. 20 jasno tumači pravila što trebaju voditi misijsko djelovanje. Autentična inkulturacija počiva na poštivanju teoloških, antropoloških i etnoloških danosti. Vjera treba biti prepoznata i shvaćena kao ona koja se razlikuje od svake kulture, ali treba prožeti sve kulture, kako bi ih sačuvala i uzdigla prema idealu Evanđelja, koji se pokazuje u ljubavi prema drugome – solidarnosti, supsidijarnosti, kršćanskom altruizmu.

Inkulturacija omogućuje Crkvi sačuvati jedinstvo i ostvariti pluralizam evangelizacijskih izričaja. Da jedinstvo ne treba biti pobrkano s uniformnošću, naglašava Pavao VI., 30. travnja 1977.,⁵⁹ u govoru u Grčkom kolegiju. Crkva je zahvaljujući inkulturacijskom nastojanju također i zajednica naroda, jezika, tradicija i kultura. Najnoviji način promišljanja dovodi do proširenja prakse inkulturacije, ne samo na tradicionalna misijska područja već i na moderna društva, čije su kulture razkršćanjene i prožete sekularizacijom.

Crkva nastoji navijestiti Krista današnjim kulturama, a to zahtjeva dugi i odvažni proces inkulturacije i međukulturalni dijalog, kako to naglašava Ivan Pavao II. u govoru Papinskom savjetu za kulturu 18. siječnja 1983.⁶⁰ O inkulturaciji u suvremenoj evangelizaciji govore L. Nemet⁶¹ i I. Ćurić.⁶²

3.3. *Evangelizacija kulture i inkulturacija Evanđelja u Latinskoj Americi*

Širenje Evanđelja⁶³ na latinsko-američkom kontinentu predstavlja privilegirano područje za shvaćanje različitih razdoblja i različitih uvjeta evangeli-

49

Usp. isto, »Hodierna inculturationis problema«, 1–26, EV XI., str. 1396–1421.

50

Usp. isto, EV XI., str. 1418.

51

AAS 71 (1979), str. 607.

52

Patrologiae cursus completus, Series Graeca, Pariz 1857. [MIGNE, PG, vol. 2, 1173]; 5, 1–2. 9–10.

53

AAS 11 (1919), str. 440–454.

54

AAS 18 (1926), str. 65–83.

55

AAS 43 (1951), str. 497–528.

56

AAS 31 (1939), str. 413–453.

57

Usp. *Decretum de activitate missionali Ecclesiae Ad gentes*, *Dokumenti Drugog vatikanskog koncila*, nav. dok., br. 38, str. 41–42.

58

Isto, br. 10.

59

Usp. *Insegnamenti XV* (1977), str. 422–428.

60

Usp. AAS 75 (1983), str. 383–389.

61

Usp. L. Nemet, »Inkulturacija u suvremenoj evangelizaciji«, *OŽ* 52 (1997), br. 6, str. 511–520. Autor najprije iznosi teološke ideje koje su uzrokovale današnje crkveno razumijevanje pojma 'inkulturacije'. U drugom dijelu članka autor iznosi teološke istine na kojima je utemeljen proces inkulturacije, i potom kriterije koji odlučuju o valjanosti plodova takva procesa. U trećem dijelu autor navodi neke praktične opaske koje su važne glede uspješne provedbe inkulturacije.

62

Usp. Ivan Ćurić, »Poslanje Crkve: Naviještanje kao inkulturacija« (I.–III.), *VĐSB* 118 (1990) I. dio: br. 5, str. 87–88, 93–95; II. dio: br. 6, str. 115–118; III. dio: br. 7–8, str. 138–141. Autor odmah u uvodu ističe: »Iako je pojam 'inkulturacija' izronio iz suvremenog dinamizma Crkve, činjenica inkulturacije duboko je ucijepljena u Crkvu i stoji u njezinim temeljima, te je kao takva neodvojiva od bilo kojeg njezina događanja« (str. 87).

63

Usp. AA.VV., *Historia de la evangelización de América. Trayectoria, identidad y esperanza de un continente*, Actas del Simposio Internacional, 11–14 de mayo de 1992, Pontificia Commissio pro América Latina, Libreria Editrice Vaticana, Vatikan 1992. Usp. također

zacije u različitim kulturama u svijetu. Širenje Evanđelja u kulturama latinsko-američkog kontinenta jest događaj od najveće važnosti u životu katoličke Crkve. To je opisano u najvažnijim dokumentima izglasanim na zasjedanjima CELAM-a Rio de Janeiro⁶⁴ 1955. (utemeljenje CELAM-a i prvo zasjedanje), Medellín⁶⁵ 1968. (drugo zasjedanje), Puebla⁶⁶ 1979. (treće zasjedanje) i Santo Domingo⁶⁷ 1992. (četvrto zasjedanje).

Teme o kojima treba govoriti kad je evangelizacija Latinske Amerike u pitanju jesu: 1. kulturna perspektiva evangelizacije Latinske Amerike; 2. razvoj i izazovi moderne kulture; 3. autohtone kulture u Latinskoj Americi; 4. razdoblje između prve i druge evangelizacije; 5. inkulturacija Evanđelja prema dokumentu iz Santo Dominga 1992., koji govori o katehezi i o inkulturaciji kao sredstvu evangelizacije i kateheze.

Inkulturacija⁶⁸ kršćanske vjere u Latinskoj Americi od početka je projekt okrenut budućnosti, s nakanom ubrzanih promjena na društvenoj i kulturalnoj razini. Inkulturacija Evanđelja u Latinskoj Americi spada u najsvjetlije primjere inkulturacije navješćaja Krista u povijesti kršćanstva, tako da je možemo usporediti s Pavlovim misionarskim djelovanjem. Crkva je svjesna što je sve u igri, a što su sami društveni događaji i izazovi već navijestili. Nade katolika ovoga kontinenta prihvaćene su od sveopće Crkve, koja se sve više solidarizira s braćom i sestrama u Latinskoj Americi, kako se to moglo vidjeti u Santo Domingu 1992.

3.4. *Akulturacija kao preteča inkulturacije*

Antropolozi krajem 19. st. počinju upotrebljavati pojam ili koncept *akulturacije* kako bi opisali fenomene kulturalnog asimiliranja, razmjene ili zamjene, koji nastaju između dvije skupine različitih tradicija u stanju trajnog dodira.⁶⁹ U početku je pojam promjenjiv, sve do pojašnjenja i preciziranja koje su, na traženje *Social Research Councila*, smislili i iznijeli R. Redfield, R. Linton i M. J. Herskovits 1936.⁷⁰

Riječ ‘akulturacija’ ponekad biva upotrebljavana kao sinonim za socijalizaciju, te onda označava identifikaciju i integraciju pojedinca u neku društvenu situaciju i njezinu kulturu, i to kao posljedicu odgoja ili imigracije. Koncept akulturacije upotrebljavan je u proučavanju brojnih individualnih fenomena, kao što su migracije, kulturalne zamjene i sukobi, kulturalne promjene uzrokovane industrijalizacijom, urbanizacijom i suvremenim utjecajem mass-medija. Akulturacija je posebno vidljiva među imigrantima, koji se utope u kulturu zemlje koja ih je ugostila.

Klasični pojam ‘akulturacije’ odnosio se na ljudske skupine koje su zemljopisno blizu. Mass-mediji danas omogućuju akulturaciju i bez neposrednog dodira. Proces akulturacije uključuje određeni reciprocitet utjecaja jedne kulture na drugu, iako jedna ostaje dominirajuća. Akulturacija se rijetko ostvaruje jednosmjerno. U tom se procesu ostvaruje prihvaćanje jedne kulture od strane skupine druge kulture, ali se primjećuje i proces kulturne izmjene, tj. odabira, miješanja, jačanja ili odbacivanja određenih kulturnih danosti.

Religiozna antropologija znala je vrlo dobro i uspješno iskoristiti koncept akulturacije kako bi analizirala uzajamne odnose između različitih religija i oblika kulture. Posebno plodno područje jest proučavanje odnosa između kršćanstva i kulture. To omogućuje da se shvati kako se Evanđelje moglo utjeloviti u različitim kulturama. Mnogi autori radije upotrebljavaju izraz ‘inkulturacija’ kako bi protumačili posebne odnose između objavljene istine i kulture.

4. Zaključak

II. vatikanski sabor, shvativši veliku važnost poštivanja autohtonih kultura i pogodnosti inkulturacije, u misijskom, evangelizacijskom, katehetskom i pastoralnom djelovanju, ponudio je načela koja danas treba slijediti. To je nastavilo i razvilo i poslije-saborsko crkveno učiteljstvo. Navještaj, propovijedanje i misijsko djelovanje treba uskladiti s različitim danostima raznih kultura i društava s Evanđeljem, kao s objavljenom istinom. Pojam 'kultura' ili 'kulture' danas redovito označava višedimenzionalnost, od koje treba poći u svakom evanđeoskom navještaju, uz pomoć boljeg poznavanja kršćanske antropologije. Crkva u svom djelovanju drži kako svakom čovjeku treba priznati pravo na vlastitu kulturu, pomažući mu pronaći sklad između njegove kulture i Evanđelja, odgajajući ga za prihvaćanje opće kulture s kršćanskim predznakom, ali i čuvajući njegov vlastiti kulturalni identitet. Proces susretanja i prihvaćanja različitih kultura u crkvenom misijskom djelovanju, tj. u procesu unošenja evanđeoskih sadržaja u te kulture – crkva naziva *inkulturacijom*.

Bibliografija

Izvori

1. Sabor

II. vatikanski sabor, *Dokumenti II. vatikanskog koncila*, latinski original i hrvatski prijevod, KS, Zagreb 1970.

2. Pape

Benedikt XV., *Epistola apostolica Maximum illud*, 30 novembris 1919, u AAS 11 (1919) 440–455.

Pijo XI., *Litterae encyclicae Rerum Ecclesiae*, 28 februarii 1926, u AAS 18 (1926) 65–83.

Pijo XII., *Litterae encyclicae Summi Pontificatus*, 20 octobris 1939, u AAS 31 (1939) 413–453.

Pijo XII., *Litterae encyclicae Evangelii praecones*, 11 iunii 1951, u AAS 43 (1951) 497–528.

U. Bitterli, *Cultures in Conflict. Encounters Between Europeans and Non-Europeans 1492–1800*, Polity Press, Oxford 1993.

64

Usp. G. Doig Klinge, *De Rio a Santo Domingo*, Ed. Vida y Espiritualidad, Lima 1993.

65

Usp. CELAM, *La Iglesia en actual transformación de América Latina*, Segunda conferencia general del Episcopado Latinoamericano, Medellín, Ed. Paulinas, Bogotá 1968.

66

Usp. CELAM, *La evangelización en el presente y en el futuro de América Latina*, III Conferencia general del Episcopado Latinoamericano – Puebla 1979, 2. izd., BAC, Madrid 1985.

67

Usp. CELAM, *Nueva evangelización, promoción humana, cultura cristiana*, Conclusiones, IV conferencia general del Episcopado Latinoamericano, Santo Domingo, 12–18 de

octubre de 1992, Ed. Paulinas, Bogotá 1993.
Usp. CELAM, *Nueva evangelización, promoción humana, cultura cristiana*, Documento de trabajo, IV conferencia general del Episcopado Latinoamericano, Bogotá 1992.

68

Usp. AA.VV., *Evangelium und Inkulturation 1492–1992*, Salzburger Hochschulwochen (ur. P. Gordan), Graz-Wien-Köln 1993.

69

Usp. M. J. Herskovits, *Acculturation: The Study of Culture Contact*, Gloucester (Mass.) 1938.

70

Usp. »Outline for the Study of Acculturation«, *American Anthropologist* 38 (1936), str. 149–152. Prema njima, akulturacija podrazumijeva one fenomene koji se događaju kad su u neprestanom međusobnom dodiru skupine osoba različitih kultura, te kada kao takve uzrokuju kulturalne promjene u jednoj ili u obje skupine.

Pavao VI.

Dokumenti

Pavao VI., Litterae encyclicae *Ecclesiam suam* de quibus viis catholicam Ecclesiam in praesenti munus suum exequi oportet, 6 augusti 1964, u AAS 56 (1964) 609–659 [EV II., 163–210].

Pavao VI., Adhortatio apostolica *Evangelii nuntiandi* de evangelizatione in mundo huius temporis, 8 decembris 1975, u AAS 68 (1976) 5–76 [EV V., 1588–1716].

Govori

Pavao VI., »Allocutio Ss. Concilii periodo ineunte«, 29 septembris 1963, u EV I., 133*–201*.

Pavao VI., »Discorso ai partecipanti alle celebrazioni per il IV centenario del Pontificio collegio Greco«, 30 aprilis 1977, u *Insegnamenti XV* (1977) 422–428.

Ivan Pavao II.

Dokumenti

Ivan Pavao II., Adhortatio apostolica *Catechesi tradendae* ad Episcopos, Sacerdotes, et christifidelibus totius Ecclesiae de catechesi nostro tempore tradenda, 16 octobris 1979, u AAS 71 (1979) 1277–1340 [EV VI., 1764–1939].

Ivan Pavao II., Epistula encyclicae *Slavorum apostoli* ad episcopos, sacerdotes, religiosos omnesque christifideles: memoria recolitur, undecimo transacto saeculo, operis evangelici sanctorum Cyrilli et Methodii, 2 iunii 1985, u AAS 77 (1985) 779–813 [EV IX., 1554–1614].

Ivan Pavao II., Litterae encyclicae *Evangelium vitae* de vitae humanae inviolabili bono, [Episcopis, Presbyteris et Diaconis, religiosis viris et mulieribus, christifidelibus laicis universisque bonae voluntatis hominibus], 25 martii 1995, AAS 87 (1995) 401–522 [EV XIV., 2167–2517].

Ivan Pavao II., Litterae encyclicae *Fides et ratio* cunctis catholicae Ecclesiae Episcopis de necessitudinis natura inter utramque, 14 septembris 1998, AAS 91 (1999) 5–88 [EV XVII., 1175–1399].

Pisma

Ivan Pavao II., »Epistula ad Pontificium Consilium pro hominum Cultura instituitur, cui Em.mo P. D. Augustinus S. E. R. Presbyter Cardinalis Casaroli, a publicis Ecclesiae negotiis praeficitur«, 20 mai 1982, u AAS 74 (1982) 683–688 [EV VIII., 173–190: Pismo napisano na talijanskom: Lettera *Fin dall'inizio* con la quale viene istituito Pontificio consiglio per la cultura, presieduto dal card. Agostino Casaroli, 20 maggio 1982].

Govori

Ivan Pavao II., »Allocutio ad membra Pontificiae Commissionis Biblicae, una cum Em.mo Francisco S. R. E. Cardinali Seper coram admissos«, 26 aprilis 1979, u AAS 71 (1979) 606–609.

Ivan Pavao II., »Allocutio ad eos qui Consilii ab executione internationalis organismi compendiaris litteris UNESCO nuncupati affluere«, Lutetiae Parisiorum, 2 iunii 1980, u AAS 72 (1980) 735–752 [govor na francuskom].

Ivan Pavao II., »Discorso ai partecipanti al congresso nazionale del movimento ecclesiale di impegno culturale: Fede e cultura elevano il lavoro a valore di salvezza cristiana«, 16 ianuarii 1982, u *Insegnamenti V/1* (1982) 129–134.

Ivan Pavao II., »L'incontro con i docenti universitari e con gli uomini di cultura: La cultura è per l'elevazione dell'uomo e per lo sviluppo della collaborazione tra i popoli«, 15 mai 1982, u *Insegnamenti V/2* (1982) 1690–1698.

Ivan Pavao II., »Allocutio ad sodales Pontificii consilii pro hominum cultura coram admissos«, 18 ianuarii 1983, u AAS 75 (1983) 383–389.

Ivan Pavao II., »Allocutio ad eos que plenario coetui Pontificii Consilii pro hominum cultura interfuerunt coram admissos«, 15 ianuarii 1985, u AAS 77 (1985) 740–743.

Ivan Pavao II., »Allocutio ad Indiae sacros praesules coram admissos«, Delii, 1 februarii 1986, u AAS 78 (1986) 745–753.

Ivan Pavao II., »Allocutio ad homines cultura exultos atque in re sociali, oeconomica et politica peritos habitas«, Delii, 2 februarii 1986, u AAS 78 (1986) 753–759.

Ivan Pavao II., »Allocutio ad homines cultura excultis et ad quosdam Religionum non-Christianarum asseclas«, Calcuttae, 3 februarii 1986, u AAS 78 (1986) 761–766.

3. Sinoda biskupa

Sinoda biskupa 1974., *De evangelizatione mundi huius temporis* (Lineamenta), u Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei vescovi 1974*, CivCatt, Rim 1975., 893–910.

Sinoda biskupa 1974., *De evangelizatione mundi huius temporis. Pars prior: Mutua communicatio experientiarum* (Synthesis relationum et interventionum Patrum), u Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei Vescovi 1974*, CivCatt, Rim 1975., 931–964.

Sinoda biskupa 1974., *Declaratio Patrum sinodalium* (exeunte Synodo 1974 adprobata), u Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei vescovi 1974*, CivCatt, Rim 1975., 1011–1016 [EV V., 611–624].

Sinoda biskupa 1977., *De catechesi hoc nostro tempore tradenda praesertim pueris atque iuvenibus* (Instrumentum laboris), u Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei vescovi 1977*, CivCatt, Rim 1978., 468–522.

Sinoda biskupa 1977., *De catechesi hoc nostro tempore tradenda praesertim pueris atque iuvenibus* (Relatio post disceptationem), u Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei vescovi 1977*, CivCatt, Rim 1978., 536–556.

Sinoda biskupa 1977., *De catechesi hoc nostro tempore tradenda praesertim pueris atque iuvenibus* – Ad populum Dei Nuntius *Cum iam ad exitum*, u Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei vescovi 1977*, CivCatt, Rim 1978., 557–572 [EV VI., 375–414].

4. Vatikanski uredi

Kongregacija za sakramente i bogoštovlje, *Instructio Varietates legitimae* de Liturgia Romana et inculturatione. *Instructio Quarta* »ad executionem constitutionis Concilii Vaticani Secundi de Sacra Liturgia recte ordinandam« (ad Const artt. 37–40), 25 ianuarii 1994, AAS 87 (1995) 288–314 [EV XIV., 66–157].

Vijeće za laike, *La formation des laïcs*, 3 octobris 1978 [u EV VI., 1002–1102].

Commissio theologica internationalis, *Themata selecta de ecclesiologya – Iam Antequam* – occasione XX anniversarii conclusionis concilii oecumenici Vaticani II, 7 octobris 1985, Libreria Editrice Vaticana, Vatikan 1985., [EV IX., 1668–1765].

Commissio theologica internationalis, *Documentum Commissio theologica de fide et inculturatione*, 3–5 octobris 1988 [EV XI., 1347–1424].

5. CELAM

CELAM, *La Iglesia en actual transformación de América Latina*, Segunda Conferencia general del Episcopado Latinoamericano, Medellín, Ed. Paulinas, Bogotá 1968.

CELAM, *La evangelización en el presente y en el futuro de América Latina*, III Conferencia general del Episcopado Latinoamericano, Puebla 1979, 2. izd., BAC, Madrid 1985.

CELAM, *Nueva evangelización, promoción humana, cultura cristiana*, Documento de trabajo, IV Conferencia general del Episcopado Latinoamericano, Bogotá 1992.

CELAM, *Nueva evangelización, promoción humana, cultura cristiana*, Conclusiones, IV Conferencia general del Episcopado Latinoamericano, Santo Domingo, 12–18 de octubre de 1992, Ed. Paulinas, Bogotá 1993.

Literatura – Autori

AA. VV., *Evangelium und Inkulturation 1492–1992*, Salzburger Hochschulwochen (Ur. P. Gordan), Graz–Wien–Köln 1993.

AA.VV., *Historia de la evangelización de América. Trayectoria, identidad y esperanza de un continente*, Actas del Simposio Internacional, 11–14 de mayo de 1992, Pontificia Commissio pro América Latina, Libreria Editrice Vaticana, Vatikan 1992.

AA.VV., *Semaines sociales de France, XXVIIIe Session, Les conflits de civilisation*, Versailles 1936.

Urs Bitterli, *Cultures in Conflict. Encounters Between Europeans and Non-Europeans, 1492–1800*, Polity Press, Oxford 1993.

Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei vescovi 1974*, CivCatt, Rim 1975.

Giovanni Caprile, *Il Sinodo dei vescovi 1977*, CivCatt, Rim 1978.

Ivan Ćurić, »Poslanje Crkve: Naviještanje kao inkulturacija« (I–III), VĐSB 118 (1990) I. dio: br. 5, 87–88, 93–95; II. dio: br. 6, 115–118; III. dio: br. 7–8, 138–141.

German Doig Klinge, *De Rio a Santo Domingo*, Ed. Vida y Espiritualidad, Lima 1993.

Epistula ad Diognetum, Patrologiae cursus completus, Pariz 1875., vol 2. [Migne, PG, vol. 2, 1173] 5, 1–2, 9–10.

Ivan Fuček, »Teološko-moralni vidici načela inkulturacije u enciklici 'Slavorum apostoli', pape Ivana Pavla II.«, OŽ 42 (1986) 1, 5–17.

Melville Jean Herskovits, *Acculturation: The Study of Culture Contact*, Gloucester (Mass.) 1938.

André Joos, »Incontro tra il messaggio evangelico e la cultura alla luce di alcuni orientamenti teologici del XX secolo«, u AA.VV., *L'annuncio del Vangelo oggi*. Commento all'esortazione apostolica di Paolo VI, *Evangelii nuntiandi*, Pontificia Universitas Urbani-ana, Rim 1977., 255–323.

Ladislav Nemet, »Inkulturacija u suvremenoj evangelizaciji«, OŽ 52 (1997) 6, 511–520.

Robert Redfield – Ralph Linton – Melville Jean Herskovits, »Outline for the Study of acculturation«, *American Anthropologist* 38 (1936) 149–152.

Josip Šimić

Culture and Inculturation in the Teaching and Activity of the Catholic Church from the Second Vatican Council

Abstract

The author comprehends the fact that the Church and Christianity emerged (founded), developed and spread in the atmosphere of the Greek-Roman or Hellenistic culture in which they brought, by proclamation the faith in Jesus Christ, the Redeemer and Savior; the certain ingredients of Jewish (biblical) culture, making in such way possible the development of European culture.

In missionary work, especially after the discovery of America, the Church meets and accepts the other cultures. In the modern world Church more and more becomes conscious of these cultures. Beginning with the Second Vatican Council (1962–1965) the Church speaks of a plurality of cultures and the importance of authentic cultures of the third world in order to find the ways how to fertile connect cultures with the proclamation of Gospel. The author brings out that the Church in the documents of Second Vatican Council, particularly in the Pastoral Constitution Gaudium et spes, widely speaks of culture (nr. 4–10 and 53–62) accepting the fact of a plurality of cultures. The same pastoral constitution brings the definition of the word 'culture' in the number 53. Based on the topic of culture after the Second Vatican Council the author analyzes the different papal document and speeches, the document of various Vatican offices, as well as documents of bishops from Latin America. The author particularly analyzes the Church's speech founded on the problem of culture and inculturation in the proclamation of faith, in order to show how Church, in its work after the Second Vatican Council, met and accepted new challenges, especially anthropological admission to culture and inculturation, that gave an impulse to the Church to speak more clearly of culture, of a plurality of cultures and of inculturation of faith at the end of 20th century.

Key words

acculturation, church, evangelization, inculturation, catechize, culture